

Եղեգնաձորի Հովհաննես Հովհաննիսյանի անվան թիվ 2
հիմնական դպրոց

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Բուլինգի դրսևորումները և կանխարգելումը դպրոցում :

Ուսուցիչ՝ Հակոբյան Մերի

Ղեկավար՝ Աիդա Խալաթյան

Եղեգնաձոր 2023

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Գլուխ I.....	5
1.1 Ինչ է բուլինգը:.....	5
Գլուխ II.....	10
2:1 Բուլինգը դարոցում:.....	10
2:2 Բուլինգի իրավիճակներ:.....	15
Եզրակացություն.....	19
Գրականության ցանկ.....	20

Ներածություն

Մարդը ենթարկվում է բռնության, երբ նա բազմիցս և ժամանակի ընթացքում ենթարկվում է մեկ կամ մի քանի այլ անձանց կողմից բացասական գործողությունների, և նա դժվարանում է պաշտպանել իրեն»։ (Դեն Օլվեուս)

Բուլինգը անձի նկատմամբ կիրառվող ագրեսիվ վարքն է՝ հետապնդում, հոգեբանական տեռոր, ծեծ, հեզնանք, ծաղրանք, բամբասանքների տարածում։ Այն կարող է տեղի ունենալ ցանկացած խմբում, բայց առավել վտանգավոր է դպրոցականների շրջանում։ Այս երևույթը մարդկային հասարակության մեջ կա վաղնջենական ժամանակներից. ծաղրվել են թույլերը, տկարները, հետո՝ այլակրոնները, և այդպես շարունակ։ Շատ հոգեբաններ և մտածողներ նշում են, որ այլ մարդու թույլ կողմը կամ այլակարծությունը ծաղրելը բնորոշ է չինքնահաստատված, թույլ մարդկանց, որոնց առաջ գնալու ռազմավարությունը ոչ թե այլոց գերազանցելն է, այլ նվաստացնելը, որով իրենք առանց աճելու դառնում են մնացածից ավելի «բարձր»։ Սակայն ավելի կարևոր է հասկանալ, թե ինչպես պայքարել բուլինգի դեմ դպրոցում, երեխաների շրջանում։ Բուլինգի ենթարկվող անձը համարվում է բուլինգի զոհ, իսկ բուլինգի ենթարկող անձին համարում են բուլեր։ Բուլեր դառնում են այն մարդիկ ովքեր իսկապես կարիք են զգում ինքնահաստատման, և երբեմն որևէ մեկին վնասելու ցանկությունը լինում է հենց նախանձից։ Փորձերը ցույց են տվել, որ բուլերները հիմնականում լինում են այնպիսի ընտանիքներից, որտեղ օգտագործվում են ֆիզիկական ուժ, և նրանց ծնողները իրենց երեխաներին դաստիարակում են, որ յուրաքանչյուր խնդիր կարելի է լուծել ուժի, բռնության միջոցով։

Դպրոցը շատերի մոտ ընկալվում է որպես պաշտպանված միջավայր, սակայն, մյուս կողմից էլ, պետք է հասկանալ, որ այդ միջավայրում հայտնվում են երեխաներ, որոնք ինքնահաստատման խնդիր ունեն, հետևաբար՝ վարքի տարբեր ձևեր կարող են դրսևորել»։

Բուլինգի հետևանքները կարող են շատ ծանր լինել, նաև անդառնալի։ Բուլինգը հարկավոր է դադարեցնել, սակայն ինչպես դժվար է բուլերի մի ամբողջ դպրոց

համաճարակից, այնպես էլ դժվար է «բուժել» կոլեկտիվը բռնություն գործադրելու սովորությունից: Դա մի ամբողջ միջոցառումների փաթեթ է, հոգեբանների մասնակցությամբ ու աշխատակազմի պատրաստակամությամբ: Ավելի ցանկալի ճանապարհն է կանխարգելել իրազեկելու միջոցով՝ ներգրավելով պայքարի մեջ բոլոր հնարավոր թիրախային խմբերին: «Մինչ օրս բուլինգի նկատմամբ լայնածավալ, պետական մոտեցում երբևէ չի կիրառվել: Բուլինգի դեմ ուղղված փոքրիկ, տեղային ծրագրեր իրականացվել են միայն տարբեր հասարակական կազմակերպությունների կողմից, այն էլ շատ փոքր ծավալով:

Հետազոտական թեմայի արդիականությունը

Մշտապես հասարակության շրջանում եղել է բռնության տարատեսակ դեպքեր, որը շատ ժամանակ անտեսվել և անտարբերության է մատնվել, սակայն ի ուրախություն մեզ վերջին շրջանում բավականին մեծ ուշադրության է արժանանում այս երևույթը՝ բուլինգը: Այս երևույթը առավել քան տարածված է դպրոցներում, հինչը պետք է հայտնաբերվի և կանխարգելվի: Բուլինգը ունի տարբեր դրսևորումներ՝ հոգեբանական, ֆիզիկական և այլ բնույթի բռնության դեպքեր: Ահա սա է պատճառը այս թեմայի արդիականության: Հաճախ ականատեսը լինելով բուլինգի դեպքերի՝ մեծացավ ցանկությունը խորապես ուսումնասիրելու բուլինգը, նրա տեսակները:

Բուլինգ տերմինը շատերին է անձանոթ , սակայն իրենցից անկախ բուլինգի կարող են ենթարկվել շատերը թե՛ ընտանիքում, թե՛ դպրոցում ,թե՛ հասարակության մեջ:

Հետազոտության նպատակը

- Ուսումնասիրել բուլինգ տերմինի նշանակություն,
- ծանոթանալ բուլինգի տեսակներին
- Իրազեկել աշակերտներին, ծնողներին, ուսուցիչներին հնարավորինս նվազեցնելու բուլինգի ենթարկման դեպքերը:
- Բացահայտել բուլինգի կանխարգելման արդյունավետ կազմակերպման պայմանները տարրական դպրոցում

Հետազոտության խնդիրները

- ✚ Բացահայտել «բուլինգ» հասկացության էությունը
- ✚ Ուսումնասիրել բուլինգի առաջացման պատմությունը:
- ✚ Նկարագրել բուլինգի տեսակները
- ✚ Որոշել բուլինգի արդիականությունը տարրական դպրոցում:

Գլուխ I

1.1 Ինչ է բուլինգը:

Բուլինգի սահմանումը

Սահմանումը՝ Բուլինգը հարաբերություններում իշխանության շարունակական և կանխամտածված չարաշահում է, կրկնվող, բանավոր, ֆիզիկական և՛կամ սոցիալական վարքագծի միջոցով, որը մտադիր է ֆիզիկական, սոցիալական և՛կամ հոգեբանական վնաս պատճառել: «Բուլինգ» տերմինն առաջին անգամ գործածվել է 1530 էվականից՝ նշանակելով «սիրելի», ապա 1650-ականներին՝ «թույլերին հալածող», իսկ 1710 թվականին սահմանում էին որպես՝ «ագրեսիվ, կանխամտածված վարք, խմբի կամ անհատի կողմից, որը ունի կրկնվող բնույթ, և ուղղված է զոհի դեմ, ով չի կարող

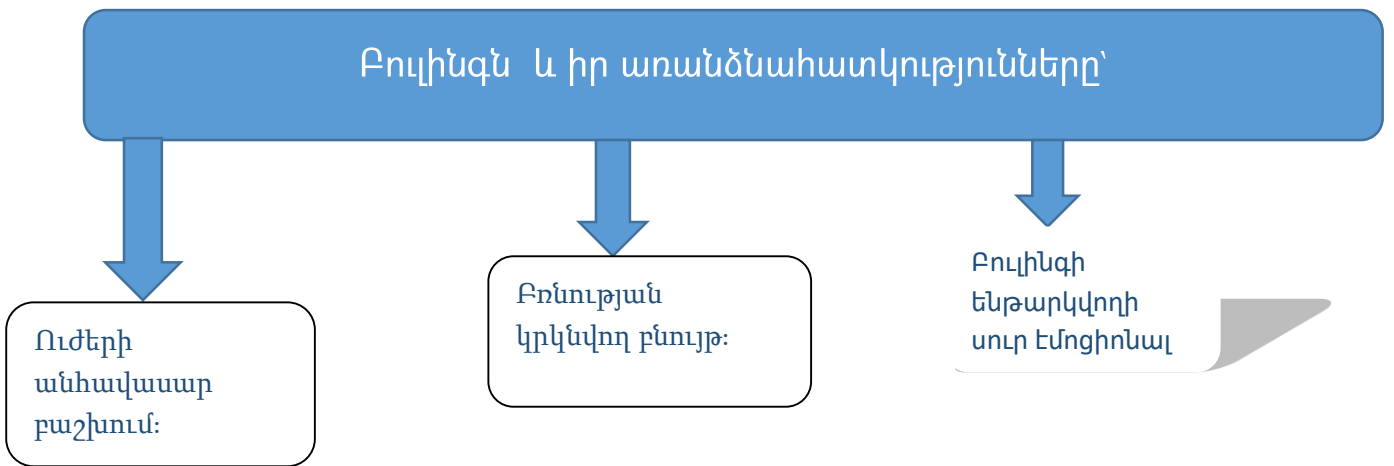
հեշտությամբ պաշտպանել ինքն իրեն» : Բուլինգը անգլերեն բառ է , որը նշամակում է «ահաբեկում»:Բուլինգը որևէ անձի կողմից ֆիզիկական կամ հոգեբանական ուժի գործադրումն է այլ անձի նկատմամբ, որը կրում է շարունական բնույթ:

Ահաբեկելը սովորաբար կիրառվում է երեխաների կամ երիտասարդների դեմ, ովքեր բնութագրվում են հնազանդ լինելով, դժվարությամբ պաշտպանվելով, ցածր ինքնագնահատական ներկայացնելով, անվստահ լինելով կամ այն պատճառով, որ նրանք տարբեր պատճառներով տարբերվում են իրենց հասակակիցներից:Չարաշահումների այս տեսակը կարող է առաջանալ տարբեր վայրերում, ինչպիսիք են հասարակական վայրերում կամ զբոսայգիներում, բայց դա հիմնովին կապված է դպրոցական միջավայրի հետ, այդ պատճառով այն ազդում է երեխաների և դեռահասների վրա իրենց համադասարանցիների հետ հարաբերություններում: Ընդհանրապես ահաբեկելը սկսվում է ծաղրուծանակից, որն ուժեղանում է այնքան ժամանակ, մինչև շատ դեպքերում հանգեցնում է ֆիզիկական կամ բանավոր հարձակումների, որոնք, որպես հետևանք, առաջացնում են հոգեբանական և հուզական վնասներ տուժած անհատին:

Պետք է նշել, որ դպրոցական միջավայրից դուրս տեղի ունեցող բռնության իրավիճակները, ինչպիսիք են աշխատավայրում, մարդկային զարգացման տարածքները կամ չարաշահման մեկուսացված դրվագները, չեն կոչվում ահաբեկել: Նման դեպքերում ճիշտ գործողությունը կլինի վախը, հետապնդումը, բռնությունը, նվաստացումը կամ բռնաբարությունը:

Բուլինգն իրականացնում են անձինք, ովքեր գերակա դիրք ունեն իրենց շրջապատում, և այս ամբողջ պրոցեսում նրանք միայնակ չեն, հաճախ շրջապատող մարդիկ, ովքեր ուղղակի լուռ հետևում են վկաների դերերում են հանդես գալիս:

Բուլինգի ենթարկվող անձը սովորաբար չի կարող ինքն իրեն պաշտպանել, ինչի համար և ընտրվում է բռնարարի կողմից, որպես զոհ: Դրանով և բուլինգը տարբերվում կոնֆլիկտից, քանի որ կողմերը հավասար չեն:Այս երևույթն ունի իր առանձնահատկությունները ,ինչով կարողանում ենք տարբերակել բուլինգը սովորական կոնֆլիկտից:

1,2 Բուլինգի տեսակները և դրսևորումները

Կիբեր բուլինգ կամ կիբեռհետապնդում

Կիբեր բուլինգը իրականացվում է սոցիալական ցանցերի , բջջային հեռախոսների, առցանց խաղերի միջոցով: Դա իրականացվում է սոցիալական ցանցերի միջոցով անձնական լուսանկարներ, ձայնագրություններ կամ սուտ

տեղեկատվություն տարածելով, ահաբեկող նամակներ ուղարկելով:

Ֆիզիկական բուլինգ-

Ֆիզիկական ահաբեկումը սեփական մարմնի և ֆիզիկական ակտերի օգտագործումն է՝ հասակակիցների վրա իշխանություն գործադրելու համար: Բռունցքով հարվածելը, ոտքով հարվածելը և այլ ֆիզիկական հարձակումները ֆիզիկական ահաբեկման բոլոր

տեսակներն են: Ֆիզիկական բուլինգը ֆիզիկական ճնշումն է անձի վրա, երբ բուլերը մշտական ճնշման է ենթարկում մեկին առանց պատճառի: Դա իրականացվում է ծեծի, սպառնալիքների միջոցով, կամ անձնական իրերը վնասելով: Դպրոցում պատահում է ,որ աշակերտից խլում են պայուսակը, հագուստը, վնասում են անձնական իրերը՝ պատռում են տետրերը, գրքերը դիտավորությամբ:

Վերբալ կամ խոսքային բուլինգ

Այն իրականացվում է խոսքի միջոցով: Նման դեպքում ծաղրում ,կամ պիտակավորում են զոհին: Բառերը հզոր են: Երբ խոսքը վերաբերում է ահաբեկմանը, երբեմն բանավոր ահաբեկումը կարող է երկարաժամկետ ավելի խորը վերքեր առաջացնել, քան ֆիզիկական ահաբեկումը: Ըստ stopbullying.gov - ի՝ Բանավոր ահաբեկման նպատակը զոհին նսեմացնելն է՝ ագրեսորին գերիշխող և հզոր երևալու համար: Սովորական է նաև, երբ բանավոր կռվարարները թիրախավորում են հատուկ կարիքներ ունեցող երեխաներին:

Հարաբերական կամ սոցիալական բուլինգ

Դա անձին հասարակությունից մեկուսացնելը կամ տարանջատելն է, անձի մասին բամբասելը, խմբից վտարելը: Հարաբերական ահաբեկումը կարող է օգտագործվել որպես գործիք կռվարարների կողմից և՛ բարելավելու իրենց սոցիալական դիրքը, և՛ ուրիշներին վերահսկելու համար: Ի տարբերություն ֆիզիկական ահաբեկման, որն ակնհայտ է, հարաբերական ահաբեկումը բացահայտ չէ և կարող է շարունակվել երկար ժամանակ՝ առանց ուշադրության:

Սեռական բուլինգ

Դպրոցական միջավայրում վարքագծի այն տեսակը, որը կարող է լինել սեռական ահաբեկում կամ կարող է նպաստել այնպիսի միջավայրի, որտեղ սեռական ահաբեկման ավելի հավանական է տեղի ունենալ, ներառում է.Սեռական մեկնաբանություններ, ծաղրանքներ և սպառնալիքներ ,սեռական բնույթի լուսանկարներ կամ տեսանյութեր ուղարկելով, հեռախոսազանգեր կատարելը կամ սեռական բնույթի տեքստեր, հաղորդագրություններ կամ ֆիլմեր ուղարկելը և այլն:

Առավել տարածված են բուլինգի վերոնշյալ տեսակները, որոնց մենք կարող ենք հանդիպել մեր շրջապատում: Լինելով տեղեկացված այս երևույթի մասին հնարավորինս շատ պետք է ուշադրություն դարձնել և փորձել կանխարգելել:

Գլուխ II

2:1 Բուլիինգը դպրոցում:

«Չորս աչքով ո՞նց լավ չես տեսնում»՝ տգեղ արտահայտություններից միայն մեկն է, որը մենք տեսնում ենք մեր դպրոցներում: Այս երևույթը մարդկային հասարակության մեջ կա վաղնջական ժամանակներից, ծաղրվել են թույլերը, տկարները, հետո՝ այլակրոնները, և այդպես շարունակ: Շատ հոգեբաններ և մտածողներ նշում են, որ այլ մարդու թույլ կողմը կամ այլակարծությունը ծաղրելը բնորոշ է չինքնահաստատված, թույլ մարդկանց, որոնց առաջ գնալու ռազմավարությունը ոչ թե այլոց գերազանցելն է, այլ նվաստացնելը, որով իրենք առանց աճելու դառնում են մնացածից ավելի «բարձր»: Սակայն ավելի կարևոր է հասկանալ, թե ինչպես պայքարել բուլիինգի դեմ դպրոցում, երեխաների շրջանում:

Բուլիինգի հիմքը դնում են ծնողները, որքան էլ դա տարօրինակ հնչի: Բնական է, երբ ծնողն իր երեխային մեծարում է, նրան ասում, որ ամենալավն է, ունի շատ ավելի արժանիքներ, քան այլ երեխաները: Եվ այս թվացյալ սիրո դրսևորումը սերմանում է երեխայի մեջ մեծամտություն և փակում նրա աչքերը, որ չտեսնի իրականությունը և չցանկանա հավատալ, որ որևէ մեկն ինչ-որ բանում նրանից առաջ է անցել: Յավոք, սա բարդ ուղղելի գործընթաց է, սակայն ավելի սարսափելի են այս «մոլախոտի» պատճառով կատարվող գործողությունները, հատկապես բուլիինգը: Բուլիինգը անգիտակից ագրեսիա է՝ բռնության կրկնվող ակտերով, վիճաբանության կամ անտեղյակության առանձին դեպքերը չեն կարող դասվել այս երևույթի շարքում: Բայց ահաբեկումը ներառում է կանոնավոր ֆիզիկական ծեծի դրվագներ կամ այնպիսի գործողություններ, որոնք կարող են հանգեցնել ինքնասպանության կամ դրա փորձի պատճառ դառնալ: Դեռահասների շրջանում ահաբեկչությունը, ահաբեկումը և հետապնդումը գնալով ավելի հաճախ են հանդիպում: **Վիճակագրության համաձայն՝ երեխաների մոտ 45%-ը ենթարկվել է նման հարձակումների, իսկ 20%-ը պարբերաբար նման ավերիչ ազդեցությունների է ենթարկվում:** Սկզբում ահաբեկումը ներառում է ուժերի անհավասարություն՝ ֆիզիկական, հոգեբանական կամ թվային, ինչը տուժողի

կողմից ապահովում է սուր զգացմունքային ռեակցիա և դիմադրելու անկարողություն: Սովորաբար, ագրեսորն ավելի ուժեղ է լինում հենց այն վայրում, որտեղ զոհը թույլ կետ ունի. միայնակ անհատները թունավորվում են խմբերով, ֆիզիկապես թույլերը վիրավորվում են ուժեղներից և դիմացկուններից, անկայունները հոգեպես հալածվում են հոգեբանական առաջնորդների կողմից և մոխրագույն կարդինալներ... Բռնության կրկնությունն առաջացնում է հուսահատության զգացում և աստիճանաբար ձևավորում տուժողի դիրքը, երբ մարդն այլևս չի կարողանում դիմանալ: Դպրոցը սովորաբար բուլինգի համար ամենանպաստավոր միջավայրն է դառնում՝ մեծահասակների աչքից հեռու կամ նրանց լուռ համաձայնությամբ: դրել:

Դպրոցական ահաբեկումը դրսևորվում է տարրական դասարանների ավագ դպրոցի աշակերտները, երբ շփոթում են և գրպանի փող են վերցնում, երեխաներից խլում են սնունդ, խաղալիքներ, հեռախոսներ և այլն: Տարիքի հետ, միջին դպրոցում, ֆիզիկական դրսևորումները գործնականում անհետանում են՝ ամբողջովին զիջելով հոգեբանական տեռորին. օգտագործվում են բամբասանք, նվաստացուցիչ վերաբերմունք և վիրավորական կատակներ, և այս ամենը՝ տոտալ բոյկոտն ու անտեղյակությունը հատկապես ծանր են զոհերի համար:

Բուլինգի զոհ դարձածները հիմնականում ներփակված են լինում իրենց մեջ, չեն կիսվում ոչ ոքի հետ, և կարծում են, որ դա ամենաճիշտ լուծումն է: Բուլինգի զոհ դարձածները ձեռք են բերում **վախ դպրոցի հանդեպ**, համարում են դպրոցը տխուր, ոչ ապահով վայր: Ըստ հետազոտության արդյունքների ութերորդ դասարանի ամերիկացի աշակերտների 7% մնում է տանը ամսական մեկ անգամ, քանի որ վախենում է բուլինգի զոհ դառնալուց: Բուլինգի զոհ դարձած մարդիկ ունենում են վատ և տհաճ զգացողություններ, նրանք ունենում են անոթի, վախի զգացում, դառնում են դյուրագրգիռ, մտածում են, որ իրենք շատ վատն են, ունենում են շատ ցածր ինքնագնահատական, և գնալով վերանում է նրանց մեջ ինքնահաստատվածությունը, նրանք չեն ցանկանում հաճախել դպրոց, սկսում են խուսափել հասարակական վայրերից, չեն հաճախում երեկոյթների, սկսում են մեկուսանալ հասարակությունից, ներփակվում են իրենց մեջ, որը կարող է հանգեցնել հոգեկան շեղումների, և այս ամենից

ազատվելու միակ ուղին, ցավոք, նրանք գտնում են ինքնասպառության մեջ: Դպրոցներում հանդիպող բուլիինգը համաշխարհային խնդիր է, որը կարող է ունենալ վատ հետևանքներ դպրոցական միջավայրի համար, և կարող է խախտել այն օրենքը, որով յուրաքանչյուր երեխա իրավունք ունի ապահով կրթության իրավունքը: «Երեխաներն ամեն օր բազմաթիվ վտանգների են ենթարկվում՝ ծեծկռտուքներ, ճնշումներ, բուլինգ կյանքում և առցանց, բռնի դաստիարակություն, սեռական ոտնձգություն, զինված կոնֆլիկտներ: Կարճաժամկետ տեսանկյունից սա ազդում է նրանց կրթության վրա, իսկ երկարաժամկետ տեսանկյունից՝ հանգեցնում դեպրեսիայի և նույնիսկ ինքնասպանության: Բռնությունն անմոռանալի դաս է, դաս, որ ոչ մի երեխա չպետք է սովորի»:

Բուլիինգի երևույթը քննարկել են մի շարք հայտնի հոգեբաններ, հետազոտողներ, կրթական հաստատություններ:

Էվանսի և Սմոկովսկու (2016) ուսումնասիրությունը պարզել է, որ շատ դեպքերում կովարարները ֆիզիկապես ավելի ուժեղ են, քան իրենց զոհերը: Հետևաբար, ֆիզիկական բնութագրերի այս տարբերությունը թույլ է տալիս հանցագործներին ահաբեկել իրենց զոհերին՝ որպես իրենց հեղինակությունը ցույց տալու միջոց: Հետևաբար, ֆիզիկապես թույլ աշակերտները հիմնականում հանդիսանում են ահաբեկման այս ձևի թիրախը: Մյուս կողմից, ահաբեկումը կարող է առաջանալ հոգեբանական գործոնների պատճառով: Այս դեպքում, ցածր ինտելեկտի գործակից (IQ) ունեցող աշակերտները կարող են ահաբեկել իրենց գործընկերներին, ովքեր դասի ընթացքում փայլուն են: Այս սցենարի կովարարները ձգտում են նույնիսկ ֆիզիկական միջոցներով ծածկել այն, ինչին չեն կարող հասնել ինտելեկտուալ առումով: Էվանսը և Սմոկովսկին (2016) պնդում են, որ «իշխանության և գերիշխանության ցանկությունը կենտրոնական դրդող գործոն է, որը խթանում է ահաբեկչական վարքը, իսկ ահաբեկիչները օգտագործում են ահաբեկումն ու նվաստացումը որպես իշխանություն ձեռք բերելու միջոց» (էջ 370): Հետևաբար, կովարարները ձգտում են իշխանություն և գերակայություն ձեռք բերել՝ ֆիզիկապես կամ հոգեբանորեն: Այս տեսությունը ներառում է դպրոցներում ահաբեկման պատճառները, ինչպիսիք են հասակակիցների ճնշումը և

սոցիալական կառուցվածքի վերևում գտնվելու անհրաժեշտությունը: Սովորաբար, սոցիալ-տնտեսական աղքատ ծագում ունեցող երեխաները ենթարկվում են ահաբեկման զոհերի՝ ոստնծությունների միջոցով միջին խավի կամ հարուստ ընտանիքների իրենց հասակակիցների կողմից: Ըստ Էվանսի և Սմոկոլսկու (2016), մարդիկ սիրում են միմյանց հետ մրցել նյութական ունեցվածքի հիման վրա: Համաձայն Դ. Օլվեուսի՝ բռնության հանդեպ ուժեղ հակում դրսևորվում է այն երեխաների մոտ, ովքեր սերում են հետևյալ տիպի ընտանիքներից: Ոչ լրիվ ընտանիքներ. միայնակ ծնողի կողմից դաստիարակվող երեխան ավելի շատ է հակված հասակակիցների նկատմամբ հուզական բռնություն կիրառելուն: Իշխանատենչ և ավտորիտար ընտանիքներ. Այն ընտանիքներում, որտեղ մեծահասակները հաճախ են վիճում երեխաների ներկայությամբ, աշխատում է այսպես կոչված ”ուսուցման մոդելը”: Երեխաները յուրացնում և հետագայում առօրյա կյանքում կիրառում են այդ մոդելը՝ որպես իրավիճակը հաղթահարելու միջոց: Ցածր առաջադիմությունը նույնպես բռնության դրսևորման ռիսկային գործոն է: Լավ գնահատականներն ուղղակիորեն կապված են բարձր ինքնագնահատականի հետ: Տղաների Ց համար դպրոցական առաջադիմությունն այնքան էլ կարևոր չէ և ավելի քիչ է ներգործում ինքնագնահատականի վրա: Նրանց համար առավել կարևոր են հաջողությունները սպորտում, արտադպրոցական միջոցառումներում, արշավներում և այլն: (Olweus, 1983): Ուսուցչական կոլեկտիվում անբարենպաստ մթնոլորտը. ղեկավարման ավտորիտար ոճ ունեցող ուսուցչական կոլեկտիվներում գործող հարաբերությունները փոխանցվում են ուսուցիչ-աշակերտ փոխհարաբերություններին, այսինքն՝ ”Ով ավելի վերևում է, այն ավելի ուժեղ է” կամ ”Ուժեղի մոտ միշտ էլ թույլն է մեղավոր”: Եթե ուսուցիչն արտաքին գործոնների ազդեցությամբ երեխաներին դարձնում է ”քավության նոխազ”, ապա նրա արհեստավարժությունը կասկածի տակ է առնվում: (Малкина-Пых, 2006):

Դպրոցներում հանդիպող բուլիինգը համաշխարհային խնդիր է, որը կարող է ունենալ վատ հետևանքներ դպրոցական միջավայրի համար, և կարող է խախտել այն օրենքը, որով յուրաքանչյուր երեխա իրավունք ունի ապահով կրթության: «Կրթությունը խաղաղ հասարակություն կառուցելու հիմքն է, մինչդեռ աշխարհում միլիոնավոր երեխաների

համար դպրոցն ինքնին անվտանգ վայր չէ»,- ասում է ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի գործադիր տնօրեն Հենրիետա Ֆորը (Henrietta H. Fore)

ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի վերջին տվյալների համաձայն՝

- ❖ Աշխարհում մի փոքր ավելի քան 13–15 տարեկան յուրաքանչյուր 3 աշակերտից 1-ը ենթարկվել է բուլինգի և գրեթե նույնքանն էլ՝ ենթարկվել են ֆիզիկական բռնության:
- ❖ · 39 զարգացած երկրներում 10 աշակերտից 3-ն ասել է, որ բուլինգի է ենթարկել իր դասընկերոջը:
- ❖ Աշխարհում մոտ 720 միլիոն աշակերտ ապրում է այնպիսի երկրներում, որտեղ բռնությունը դպրոցներում օրենսդրորեն ամբողջապես արգելված չէ:
- ❖ · Տղաներն ու աղջիկները հավասարապես են ենթարկվում բուլինգի, սակայն աղջիկներն ավելի հավանական է՝ հոգեբանական բռնության, իսկ տղաները՝ ֆիզիկական բռնության զոհ դառնան:

Դպրոցներում բռնությանը վերջ դնելու համար անհրաժեշտ է հրատապ գործողություններ իրականացնել հետևյալ ոլորտներում՝

- Ապահովել համապատասխան օրենսդրության առկայությունը և պահպանումը
- Ապահովել դպրոցներում բռնության կանխարգելման և խնդրի համապատասխան լուծման մեթոդների առկայությունը
- Աջակցել բռնության մասին բարձրաձայնող աշակերտներին և դասասենյակներում ու համայնքներում փոխել բռնության մշակույթը
- Դպրոցում անվտանգություն ապահովող հաջողված լուծումներին ուղղված ներդրումներն ավելի արդյունավետ ու թիրախավորված դարձնել
- Հավաքագրել դպրոցներում կատարվող բռնության մասին տվյալները ավելի արդյունավետ ու տեսակավորված կերպով:

2:2 Բուվինգի իրավիճակներ:

«Դպրոցում օրենք կա՝ կա՛մ դու ես հալածում, կա՛մ քեզ են հալածում: Եթե այս ընտրությունը քեզ համար չէ, ապա դու ընտրում ես լուռ դիտողի դերը, որի գոյության մասին հաճախ դասարանում չեն էլ հիշում:

Ստորև կներկայացնենք բուվինգի հարյուրավոր դեպքերից մի իրավիճակ, որտեղ հերոսուհին՝ Անին համարձակություն է ունեցել բարձրաձայնել, ինչպես նաև փորձել է ներկայացնել, մեկնաբանել իրավիճակը իր տեսանկյունից, որը կարծում եմ կօգնի շատերին ինքնապաշտպանվել նման դեպքերում:

Երբեք չեմ վախենում, որ ինձ էլ կթիրախավորեն, որ ինձ էլ կհալածեն կամ որ հետևիցս ինչ-որ բան կասեն: Ես ուղղակի գիտեմ, որ այդ մտքերն արժանի չեն, որ ես անդրադառնամ դրանց: Դրանք ցածր, ստոր մտքեր են: Դրանք ինձ վնասել չեն կարող: Ես ուղղակի հստակ գիտեմ՝ այս ընտրության մեջ ես երբեք չեմ ընտրի բռնարարի դերը», - ասում է 17-ամյա Անին, որի համար, սակայն, բուվինգի հետևանքների հաղթահարումը դժվար ու երկար ճանապարհ է եղել:

Անին համոզված է՝ դպրոցում այս կամ այն երեխայի նկատմամբ շարունակական հալածանքի մասին ուսուցիչները միշտ տեղյակ են, բայց, որպես կանոն, որևէ կերպ չեն միջամտում, հաճախ անգամ համաձայնություն դրսևորելով բռնարարների նկատմամբ: Օրինակ՝ իրենք ևս սխալ են համարում, որ տղան դպրոց գա երկար մազերով, և այդ մասին արտահայտվում են դասարանում, ինչը ուղղակի թույլտվություն է դիտարկվում բռնարարի համար:

«Մի անգամ դասի ժամանակ մեր ուսուցիչը դասընկերներիցս մեկին դիտողություն արեց հագուստի պատճառով: Բոլորը գիտեին, որ նրանք սոցիալապես անապահով ընտանիք են: Եվ ուսուցիչը բոլորի ներկայությամբ ուղղակի ասաց. «Քեզ նոր հագուստ գնի, եթե չեք կարող, ես փողը կտամ»: Պատկերացնել անգամ չեք կարող, թե ինչ սկսվեց դրանից հետո», - հիշում է նա:

Անին ասում է՝ ինքը հասկանում է, որ ուսուցչի գործը չափազանց բարդ է, նյարդային, լարված, բայց դա չի կարող արդարացում լինել՝ երեխաներին նվաստացնելու կամ

վիրավորելու համար: Ուսուցիչների անգործությունն ու անտարբերությունը Անիի դեպքում հանգեցրին լուրջ հետևանքների: «Վերջին անգամ դասընկերներս ինձ տարան անկյուն, այնքան հրեցին, որ ընկա գետնին: Հարձակվեցին ինձ վրա, սկսեցին դեն նետել գրքերս ու տետրերս, հարվածել ինձ: Այդ պահին ես հասկացա, որ ես այլ ելք չունեմ, քան ինքս ինձ պաշտպանելը: Ես ուղղակի վեր կացա ու սկսեցի հարվածել: Ես չեմ հասկանում՝ ինչո՞ւ ուսուցիչներս այնքան չմիջամտեցին, որ ես ստիպված եղա բռունցքներով լուծել այդ հարցը, բայց գիտեմ, որ դա վերջին դեպքն էր, երբ դասընկերներս համարձակվեցին ինձ հարվածել: Երբ հասկացան, որ ես հրաժարվում եմ զոհ լինել, ուղղակի դադարեցին անել դա», - ասում է Անին:

Ըստ նրա՝ հաճախ, սակայն, ուսուցիչների անտարբերությունը ամենափոքր վատությունն է, որ նրանք կարող են անել երեխային: Երբեմն, երբ որոշում են միջամտել, վիճակն ավելի է սրվում:

Հաճախ նրանք չեն հետաքրքրվում հալածվող կամ բռնարար երեխաներով, չգիտեն՝ ի՞նչ վիճակ է նրանց տներում, ընտանիքներում, տեղյակ չեն՝ արդյոք նրանք ընտանիքում և՛ս բռնության չեն ենթարկվում:

Հերոսուհին կարծում է որ պետք է բուլինգի ենթարկվողը ուժ գտնի իր մեջ, կարողանա իրեն պաշտպանվել, քանի որ ոչ միշտ է պատահում երբ ուսուցիչը կարողանում է հայտնաբերել և կանխարգելել նման դեպքերը, ուստի լավագույն միջոցը ինքնապաշտպանությունն է ցանկացած պարագայում: Ստորև մերկայացնում է անիմացիոն մի տեսանյութ որտեղ ամբողջական ներկայացվում է լուլինգի դասական ձևերից, որը բարեբախտաբար լավ ավարտ է ունենում հերոսուհու շնորհիվ: Կարծում եմ բոլորս պետք է ցուցաբերենք պատշաճ հետաքրքրություն այս արատավոր երևույթի շուրջ և հնարավորինս շատ դեպքեր հայտնաբերել և կանխարգելել:

https://www.youtube.com/watch?v=YyDjafzuUK4&ab_channel=MissionCISD

2.3 Իչպես հայտնաբերել և կանխարգելել բուլինգը:

Բուլինգը վերահսկելու համար օգտագործվում են երկու հիմնական մեթոդ՝ կանխարգելում (գործել նախքան ինչ-որ բան տեղի ունենալը) կամ հակազդեցություն (գործել, երբ ինչ-որ բան տեղի է ունենում կամ հենց նոր է տեղի ունեցել):

Կանխարգելիչ լուծումները կարող են ներառել:

Նշվաշ երկու տարբերակում էլ անհրաժեշտ է շրջապատում կատարվող իրողություններին տալ համարժեք արձագանք, որի արդյունքում կարող է կանխարգելել բուլինգը և կամ կատարվելու դեպքում այքան նրբանկատորեն մոտենալ հարցին, տալ ճիշտ լուծում: Արդեն շատերը գիտեն, թե ինչ է բուլինգը, ինչ ազդեցություն է թողնում երեխայի հոգեբանության վրա և ինչ հետևանքների կարող է հանգեցնել: Լուծումն է միշտ կան. այս խնդրի լուծումն ու կանխարգելումը պետք է լինեն երեխա, ծնող և ուսուցիչ ակտիվ համագործակցության ու, միևնույն ժամանակ, նրանց հանդեպ անհատական մոտեցման:

Լուծումն է միշտ կան. այս խնդրի լուծումն ու կանխարգելումը պետք է լինեն երեխա, ծնող և ուսուցիչ ակտիվ համագործակցության ու, միևնույն ժամանակ, նրանց հանդեպ անհատական մոտեցման:

Դպրոցում կարելի է կազմակերպել բաց դասեր, իրազեկիչ հանդիպումներ, որոնց ընթացքում աշակերտները մանրամասն կծանոթանան երևույթին:

- Դասղեկի ժամերին կարող եք պարբերաբար անդրադառնալ խնդրին, քննարկել երևույթը, խոսել դրա վատ ազդեցությունների մասին:
- Աշակերտներին ներկայացրե՛ք իրենց իրավունքները, միասին կարդացե՛ք այն օրենքները, որոնցով պաշտպանվում են այդ իրավունքները:
- Երբ բուլինգ եք նկատում Ձեր աշակերտների մոտ, լսե՛ք երկու կողմին էլ, առանց նվաստացումների բուլերին բացատրե՛ք, որ բուլինգը վատ երևույթ է:
- Երբեք մի՛ խրախուսեք բուլերների կատարած վատ արարքները:

Բուլինգի կանխարգելման հարցում անհամեմատելի է ծնողի դերը.

- Մի՛շտ պատրաստ եղեք Ձեր երեխայի հետ երկխոսության, քննարկեք թե՛ լավ, թե՛ վատ արարքները:

- Դարձե՛ք ձեր երեխայի համար վստահելի, լավ ընկեր, խրախուսե՛ք այն ժամանակ, երբ պատմում է իր խնդիրների մասին, սովորեցրե՛ք խնդիրներն ինքնուրույն լուծել, բայց նաև ցո՛ւյց տվեք Ձեր աջակցությունը և մի՛շտ հիշեցրեք, որ նրա կողքին եք:

- Ճանաչե՛ք Ձեր երեխայի ընկերներին, հասկացե՛ք, թե ում հետ է անցկացնում իր ժամանակը:

- Օգնե՛ք Ձեր երեխային հասկանալ, թե ինչ է բուլինգը, և ինչպես կարելի է կանխել այն: Նրան բացատրե՛ք, որ բուլինգը լավ երևույթ չէ և կարող է վատ ազդեցություն ունենալ ինչ-որ մեկի համար:

- Ձեր երեխային սովորեցրե՛ք կարեկից լինել և, իհարկե, կարեկցե՛ք նրան:

- Երբ Ձեր երեխան ենթարկվել է բուլինգի, առաջին հերթին ուսումնասիրե՛ք իրավիճակը համակողմանի: Ժամանա՛կ տրամադրեք, որպեսզի հասկանաք՝ իրականում ինչ է պատահել, ովքեր են ներգրավված եղել, ինչպես է ամեն ինչ սկսվել:

Սրանք բուլինգի կանխարգելման փոքրիկ միջոցներն են, որոնք շատ դեպքերում կարող են օգտակար լինել բուլինգի զոհերի համար: Եվ մեկ կարևոր խորհուրդ բոլորին. մի՛ լռեք, խոսե՛ք այս խնդրի մասին, Ձեր լռությամբ խրախուսում եք խնդրի տարածումը:

Եզրակացություն

Այս թեման ուսումնասիրելով, ծանոթանալով, ես եկա այն եզրակացության, որ բռնության ցանկացած ձև հնարավորինս պետք է հայտնաբերել և կանխարգելել: Շատ ենք լսում այնպիսի արտահայտություններ ինչպիսին են՝ «Ես գործ չունեմ», «Իրենք, իրենց կյանքը», «Հիմա ես ինչպե՞ս ներկայացնեմ ծնողներին» և նմանատիպ շատ ու շատ արտահայտություններ, սակայն անկախ նրանից, թե բռնությունը իրականացվում է տանը, դպրոցում թե մեկ այլ միջավայրում, հայտնաբերման դեպքում անհրաժեշտ է նախաձեռնել համապատասխան քայլեր՝ երևույթը կանխարգելելու և կարողանալ ճիշտ աշխատանք տանել կողմերի հետ, իրավիճակը էլ ավելի չսրելով:

Անտարբերությունը ծնում է չարիք, ուստի լինենք զգոն և կարեկցող:

Ցավոք սրտի դպրոցում երեխաները բուլինգի ենթարկվում են ոչ միայն դպրոցականներից այլ նաև ուսուցիչների կողմից : Կանխարգելման կարևոր պայմաններից է իրազեկումը, որքան շատ տեղեկացված լինեն այդքան հեշտ կկարողանան իրենք իրենց տարբերակել՝ արդյոք բուլեր են, թե բուլինգի զոհ:

Գրականության ցանկ

<https://infocom.am/hy/article/60968>

<https://foma.ru/shkolnyj-bulling-kak-borotsja-s-nim-opirajas-na-zakon.html>

https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B4%D5%BA%D6%80%D5%B8%D6%81%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%A2%D5%B8%D6%82%D5%AC%D5%AB%D5%B6%D5%A3